

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту

Кафедра міжнародних економічних відносин

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

Петрушенко Ю.М.

(підпис) (прізвище та ініціали)

_____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавр

зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»

освітньо-професійної програми «Міжнародні економічні відносини»

на тему «**РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОГО РИНКУ БАНКІВСЬКИХ**

ПОСЛУГ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ»

Здобувача вищої освіти 4 курсу

(номер курсу)

групи МЕ-01а

(шифр групи)

_____

(підпис)

О.В. Грицини

(ініціали, прізвище)

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Керівник ст. викладач, к.е.н.

(посада, науковий ступінь)

_____

(підпис)

А.С.Воронцова

(ініціали, прізвище)

Суми – 2024 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту

Кафедра міжнародних економічних відносин

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

(спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»)

здобувачу 4 курсу, групи МЕ-01а

(номер курсу) (шифр групи)

Грицині Ользі Вікторівні

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

1. Тема роботи: «Розвиток національного ринку банківських послуг в умовах глобалізації»

затверджена наказом по університету від «08» травня 2024 року №0485-VI

2. Термін подання здобувачем закінченої роботи «30» травня 2024 року.

3. Мета кваліфікаційної роботи: встановлення теоретичних та практичних засад розвитку національного ринку банківських послуг в умовах глобалізації.

4. Об'єкт дослідження: тенденції розвитку національного ринку банківських послуг в умовах глобалізації.

5. Предмет дослідження: основні напрями впливу глобалізації на діяльність банківських установ.

6. Кваліфікаційна робота виконується на матеріалах роботи Інформаційною базою дослідження є законодавчих та нормативно-правових документів, що регулюють діяльність національного ринку банківських послуг, актуальних матеріалів наукових публікацій та аналітичних оглядів, а також фактичних даних українських та міжнародних фінансових установ.

7. Орієнтовний план кваліфікаційної бакалаврської роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети.

Розділ 1: Теоретичні засади розвитку національного ринку банківських послуг в умовах глобалізації – 23.04.2024 р.

У розділі 1: розглянути теоретичні основи формування та розвитку національного ринку банківських послуг та економічну сутність та основні ознаки процесу глобалізації.

Розділ 2: Аналіз сучасного стану та перспектив розвитку національного ринку банківських послуг – 20.05.2024

У розділі 2: проаналізувати сучасний стан та тенденції банківських послуг, ідентифікувати основні напрями впливу процесу глобалізації, сформулювати потенційні шляхи підвищення ефективності функціонування вітчизняного ринку банківських послуг.

8. Консультації щодо роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Воронцова А.С., старший викладач кафедри МЕВ	10.03.2024 р.	10.03.2024 р.
2	Воронцова А.С., старший викладач кафедри МЕВ	24.04.2024 р.	24.04.2024 р.

9. Дата видачі завдання: «10» березня 2024 року

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавр

на тему

«РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОГО РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ»

здобувача Грицини Ольги Вікторівни

Основний зміст кваліфікаційної бакалаврської роботи викладено на 34 сторінках, список використаних джерел складається з 40 посилань які розміщені на 5 сторінках. Основана частина роботи також містить 2 таблиці та 2 рисунків.

Національний ринок банківських послуг є невід'ємною частиною економічної системи України і відіграє важливу роль у її розвитку та процвітанні. Він пропонує широкий спектр фінансових послуг для задоволення потреб громадян та бізнесу. Різноманітність і якість банківських послуг є не тільки показником економічного благополуччя, а й відображає конкурентоспроможність України на міжнародному ринку.

Але в умовах глобалізації та посилення конкуренції важливо ретельно проаналізувати місце України на світовому банківському ринку. Це дозволить регулювати і вдосконалювати політику і закони, спрямовані на підтримку банківської галузі. Подальший розвиток цього напрямку дозволить залучати інвестиції, розвивати малий і середній бізнес і надавати якісні та доступні банківські послуги всім громадянам України.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи полягає у встановлення теоретичних та практичних засад розвитку національного ринку банківських послуг в умовах глобалізації.

Мета роботи реалізується шляхом виконання наступних завдань:

– дослідити теоретичні основи формування та розвитку національного ринку банківських послуг;

- дослідити економічну сутність та основні ознаки процесу глобалізації;
- проаналізувати сучасний стан та тенденції розвитку національного ринку банківських послуг в Україні;
- ідентифікувати основні напрями впливу процесу глобалізації на банківський сектор;
- розробити рекомендації щодо підвищення ефективності функціонування та розвитку національного ринку банківських послуг в умовах глобалізації.

До *методів дослідження* можна віднести такі загальнонаукові методи, як: аналізу та синтезу, порівняння та групування, індукції та дедукції (при дослідженні теоретичних засад функціонування та розвитку національного ринку банківських послуг), графічний та табличний методи (при аналізі сучасного стану та тенденцій на українському ринку послуг), наукового абстрагування та логічного узагальнення (при формуванні шляхів підвищення ефективності функціонування банківських послуг в Україні).

Отримані результати кваліфікаційної бакалаврської роботи:

1. Для формування і розвитку національного ринку банківських послуг необхідно впроваджувати сучасні методи, що враховують глобалізацію і економічну ситуацію. Етап формування банківської системи відображає поступовий розвиток і стабілізацію фінансових ринків країни, що підкреслює її складність і багатоплановий характер.

2. Глобалізація може спричиняти економічну нерівність, втрату культурної ідентичності та підвищену вразливість до зовнішніх шоків. Для ефективної участі в глобалізованому світі країнам необхідно адаптувати свої економічні, культурні та політичні системи до нових викликів і можливостей, які виникають у цьому процесі.

3. Війна суттєво вплинула на банківський сектор України. Незважаючи на ці труднощі, банки зберегли стабільність завдяки активним заходам підтримки з боку Національного банку України.

4. Глобалізація істотно вплинула на банківський сектор України, змусивши банки адаптуватися до нових умов і викликів. В результаті українські банки впроваджують різні інновації, підвищивши зручність і доступність послуг, що надаються. Глобалізація також сприяє диверсифікації ризиків і управління валютними ризиками, знижує залежність від економічної ситуації в країні і відкриває нові можливості для інтернаціоналізації банківської діяльності.

5. До можливих шляхів поліпшення функціонування та ефективності розвитку внутрішнього банківського ринку виділено вдосконалення правової бази, впровадження нових технологій, розвиток цифрових банківських послуг та підвищення рівня фінансової грамот декомунізації населення. Реалізація цих заходів допоможе підвищити конкурентоспроможність українських банків на міжнародному рівні та підвищити якість банківських послуг для клієнтів.

Результати апробації основних положень кваліфікаційної бакалаврської роботи розглядали на V Міжнародній науково-практичній конференції «Міжнародні економічні відносини та сталий розвиток» (23 травня 2024 року, м. Суми, Україна).

Ключові слова: БАНКІВСЬКІ ПОСЛУГИ, ГЛОБАЛІЗАЦІЯ, БАНКІВСЬКИЙ СЕКТОР, ЕКОНОМІКА, УКРАЇНА, НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ.

Рік виконання кваліфікаційної роботи – 2024 рік

Рік захисту роботи – 2024 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	8
1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	10
1.1 Теоретичні основи формування та розвитку національного ринку банківських послуг.....	10
1.2 Економічна сутність та основні ознаки процесу глобалізації	15
2 АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ	18
2.1 Сучасний стан та тенденції розвитку національного ринку банківських послуг в Україні.....	18
2.2 Ідентифікація основних напрямів впливу процесу глобалізації на банківський сектор	20
2.3 Пошук шляхів підвищення ефективності функціонування то розвитку вітчизняного ринку банківських послуг	23
ВИСНОВКИ.....	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	29

ВСТУП

Актуальність теми полягає в необхідності дослідження національного ринку банківських послуг в умовах глобалізації, що зумовлено інтенсивною інтеграцією України в світовий фінансовий простір та необхідністю адаптації національної банківської системи до сучасних викликів і тенденцій. В умовах глобалізації важливо розуміти, як впливають світові економічні процеси на національний ринок банківських послуг, щоб забезпечити його ефективний розвиток та стабільність.

Теоретичні засади дослідження національного ринку банківських послуг та щодо впливу глобалізації на різні аспекти банківської діяльності є предметом численних наукових праць, серед яких вагомий вклад внесли такі науковці як: Фредерік С. Мішкін, Джерард Капріо та Росс Левін. Проте окремі аспекти, такі як адаптація українських банків до глобальних викликів, потребують додаткового дослідження.

Об'єктом дослідження є тенденції розвитку національного ринку банківських послуг в умовах глобалізації.

Предметом дослідження є основні напрями впливу глобалізації на діяльність банківських установ.

Метою дослідження є встановлення теоретичних та практичних засад розвитку національного ринку банківських послуг в умовах глобалізації.

Для досягнення мети в роботі поставлені наступні *завдання*:

- дослідити теоретичні основи формування та розвитку національного ринку банківських послуг;
- визначити економічну сутність та основні ознаки процесу глобалізації;
- проаналізувати сучасний стан та тенденції розвитку національного ринку банківських послуг в Україні;

- ідентифікувати основні напрями впливу процесу глобалізації на банківський сектор;
- розробити рекомендації щодо підвищення ефективності функціонування та розвитку національного ринку банківських послуг в умовах глобалізації.

Методи дослідження включають загальнонаукові методи, як: аналізу та синтезу, порівняння та групування, індукції та дедукції (при дослідженні теоретичних засад функціонування та розвитку національного ринку банківських послуг), графічний та табличний методи (при аналізі сучасного стану та тенденцій на українському ринку послуг), наукового абстрагування та логічного узагальнення (при формуванні шляхів підвищення ефективності функціонування банківських послуг в Україні).

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові документи, що регулюють діяльність національного ринку банківських послуг, актуальні матеріали наукових публікацій та аналітичних оглядів, а також фактичні дані українських та міжнародних фінансових установ.

Практичне значення одержаних результатів полягає в апробації матеріалів дипломної роботи на V Міжнародній науково-практичній конференції «Міжнародні економічні відносини та сталий розвиток» (23 травня 2024 року, м. Суми, Україна).

Робота складається з вступу, 28 сторінок основного тексту, висновків та списку використаних джерел.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

1.1 Теоретичні основи формування та розвитку національного ринку банківських послуг

Розвиток національного ринку банківських послуг є ключовим елементом економічного зростання країни, оскільки забезпечує необхідні фінансові ресурси для інвестицій, сприяє ефективному розміщенню капіталу та підтримує стабільність фінансової системи. В сучасних умовах глобалізації важливим є розуміння теоретичних основ і моделей, які впливають на становлення та розвиток банківських послуг на національному рівні.

Банк відноситься до системи фінансових установ, таких як банки та кредитні спілки, які надають різні фінансові послуги приватним особам, підприємствам та урядам. Банківська справа в основному включає прийом депозитів, запозичення, спрощення транзакцій та надання різних фінансових інструментів, таких як ощадні рахунки, позики та кредитні картки. Банки відіграють важливу роль в економіці, полегшуючи рух грошей та сприяючи економічній активності [2].

Від початку цивілізації до сучасних інновацій, банківська система пройшла довгий шлях розвитку. Розглянемо більш детально етапи формування банківської системи, де відображається поступовий розвиток на рисунку 1.1.

Перший етап: включає ранні форми банківської діяльності в античних цивілізаціях, таких як Вавилон та Рим, а також середньовічну Європу, де з'являлися перші банки, такі як Банк Медічі.

Другий етап: промислова революція викликала зростання потреби в фінансуванні промислових підприємств. Цей етап характеризується виникненням центральних банків і розвитком комерційного банкінгу.

Третій етап: цей період включає значні реформи та інновації в банківському секторі, включаючи розвиток регуляторних механізмів, введення страхування депозитів та роль центральних банків у підтримці економічної стабільності.

Четвертий етап: Цей етап характеризується технологічними інноваціями (інтернет-банкінг, мобільні платежі) і посиленням регулювання після глобальної фінансової кризи 2008-2009 років [19].

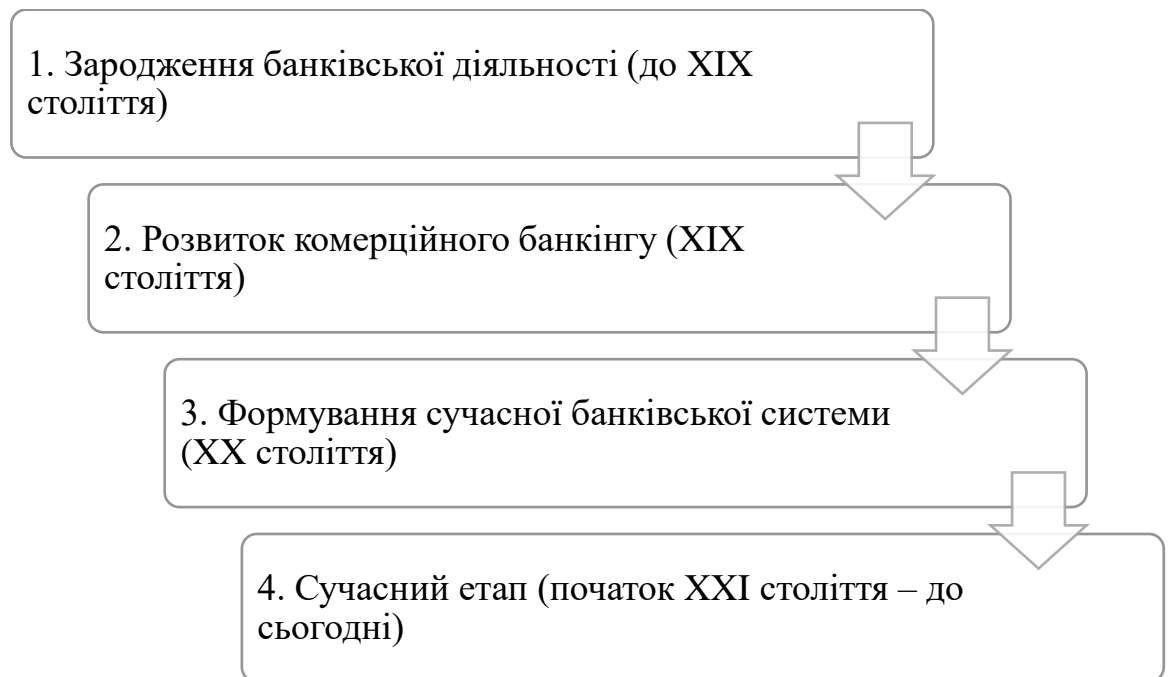

Рисунок 1.1. – Етапи формування банківської системи

В Україні існує дворівневий банківський сектор, що складається з Центрального банку - Національного банку України та комерційних банків. Національний банк України (НБУ) відповідає за забезпечення стабільності національної валюти гривні (UAH) і визначає грошово-кредитну політику України. Комерційні банки підлягають ліцензуванню НБУ і діють під юрисдикцією і контролем НБУ і керуються його положеннями. Крім того, усі банки є учасниками Фонду гарантування вкладів фізичних осіб України, який гарантує вклади (гроші на поточних та депозитних рахунках) до 200 000

гривень на одну особу у разі банкрутства банку. Вклади юридичних осіб не застраховані Фондом гарантування вкладів [3] .

Попит на банківські послуги є ключовим фактором, що визначає розвиток фінансової системи та впливає на її функціонування в цілому. Отже, розглянемо хто має попит на банківські послуги:

– фізичні особи: громадяни, які користуються банківськими послугами для управління своїми фінансами, включаючи депозити, кредити, платіжні картки, електронні банківські послуги.

– юридичні особи: компанії та організації, які використовують банківські послуги для здійснення бізнес-операцій, управління грошовими потоками, інвестицій, фінансування та інших потреб.

Перейдемо до типів послуг, які надаються в банківській сфері:

1. Кредитні послуги: Іпотечні кредити, споживчі кредити, кредитні лінії для бізнесу, автокредити.
2. Депозитні послуги: Поточні рахунки, ощадні рахунки, строкові депозити.
3. Інвестиційні послуги: Управління активами, інвестиційні фонди, брокерські послуги.
4. Розрахунково-касове обслуговування: Платежі, перекази, обробка чеків, електронні платежі.
5. Валютні операції: Обмін валют, міжнародні грошові перекази[30].
6. Інші послуги: Страхові продукти, банківські гарантії, консалтинг, трастові послуги [34]

На тлі стрімкого розвитку економіки і постійного зростання фінансових потреб суспільства функціонування ринку банківських послуг набуло особливого значення і відіграє важливу роль у забезпеченні стабільності та ефективності фінансової системи. Ознайомимось більш детально з функціями ринку банківських послуг:

1. Мобілізація заощаджень: Банки залучають заощадження від громадян та підприємств, які вони можуть використовувати для кредитування.

Така мобілізація заощаджень дозволяє банкам накопичувати кошти, які можна позичати іншим, сприяючи економічному зростанню та розвитку.

2. Розподіл капіталу: Банки ефективно розподіляють капітал, надаючи позики приватним особам і підприємствам на різні цілі, такі як придбання будинків, розширення бізнесу та фінансування великих проектів. Такий ефективний розподіл ресурсів гарантує, що кошти спрямовуються на продуктивне використання, підвищуючи загальну економічну продуктивність.
3. Посередництво в платежах: Банки здійснюють і забезпечують безпеку платіжних операцій. Пропонуючи такі послуги, як електронні перекази коштів, прямі депозити та онлайн-банкінг.
4. Управління ризиками: Банки допомагають клієнтам управляти фінансовими ризиками через різні фінансові інструменти та страхові послуги.
5. Фінансове посередництво: Банки виступають посередниками між тими, хто має надлишкові кошти, і тими, хто має потребу в фінансуванні [6].

Принципи функціонування ринку банківських послуг спираються на основні принципи, що забезпечують якість та ефективність фінансових послуг.

1. Клієнтоорієнтований підхід: банки віддають перевагу задоволенню клієнтів і прагнуть надавати високоякісні послуги, адаптовані до потреб різних сегментів клієнтів. Цей підхід передбачає розуміння потреб клієнтів, пропонування персоналізованих рішень і підтримку міцних стосунків із клієнтами. Банки досягають цього за допомогою постійних механізмів зворотного зв'язку та відповідної адаптації своїх послуг для потреб клієнта [33].
2. Прозорість: фінансові установи повинні працювати прозоро, надаючи чітку та повну інформацію про свої продукти, послуги, комісії та

умови. Цей принцип має вирішальне значення для підтримки довіри клієнтів і сприяння прийняттю обґрунтованих рішень [9].

3. Забезпечення надійності: банк має здійснювати будь-яку діяльність, що не суперечить чинному законодавству, а також дотримуватися неухильного виконання економічних нормативів, встановлених НБУ. Цей принцип зобов'язує суб'єктів банківських правовідносин дотримуватись правил поведінки, приписуваних нормами банківського права [27].
4. Управління ризиками: забезпечує стабільність банківської системи, захист інтересів вкладників та акціонерів, а також сприяє довгостроковій стійкості фінансових установ. ідентифікувати всі можливі ризики, з якими вони можуть зіткнутися, включаючи кредитні, ринкові, операційні, і ризики ліквідності. Встановлення чітких політик і процедур з управління ризиками, що мають бути дотримані на всіх рівнях банку. Це включає навчання співробітників та створення культури управління ризиками в організації [4].

Аналіз теоретичних основ формування та розвитку національного ринку банківських послуг дозволив виявити ключові аспекти, що визначають його структуру та функціонування. Становлення та розвиток цього ринку потребує впровадження сучасних теоретичних методів і практик, які враховують особливості глобалізації та місцеві економічні умови. Становлення та розвиток цього ринку потребує впровадження сучасних теоретичних методів і практик, які враховують особливості глобалізації та місцеві економічні умови. Етапи формування банківської системи підкреслюють поступовий розвиток і стабілізацію фінансового ринку країни. Ринок банківських послуг визначається та аналізується різними способами, що свідчить про його складність та багатоаспектність.

1.2 Економічна сутність та основні ознаки процесу глобалізації

Світ в сучасних умовах глобалізації характеризується тісною взаємодією між країнами в різних областях: від економіки до культури і технологій. Ці процеси сприяють швидкому поширенню інновацій, капіталу, товарів і послуг, створюючи нові можливості для розвитку внутрішнього ринку і його інтеграції в світову економіку.

Глобалізація характеризується вільною торгівлею, вільним переміщенням капіталу між країнами і легким доступом до іноземних ресурсів, включаючи ринок праці, для максимізації прибутку і вигод на загальне благо.

Також обумовлена зближенням культурних і економічних систем. За своєю суттю, це означає зростаючу взаємозв'язок і взаємозалежність між країнами і народами по всьому світу. Чим більше країн і регіонів світу переплітаються політично, культурно та економічно, тим глобалізованішим є світ [18].

Як категорія відображає процес транскордонного обміну товарами, послугами, капіталом і робочою силою і з 60-х років ХХ століття набула форми постійного і неухильно зростаючого переплетення національної економіки

Даний процес може сприяти вільному та широкому розподілу капіталу, зростанню іноземних інвестицій, розширенню можливостей для розвитку інфраструктури та сприянню контактам між народами різних країн. [1].

Отже, це процес інтеграції національних економік у світову економічну систему через зростання міжнародної торгівлі, інвестицій і фінансових потоків. Він сприяє більш ефективному використанню ресурсів, стимулює конкуренцію та інновації, а також сприяє економічному зростанню.

Основні компоненти економічної глобалізації:

- міжнародна торгівля: Збільшення обсягів експорту та імпорту товарів і послуг між країнами.
- міжнародні інвестиції: Зростання прямих іноземних інвестицій (ПІІ), які сприяють трансферу технологій і створенню робочих місць.
- фінансові потоки: Вільний рух капіталу між країнами, що включає інвестиції у фінансові інструменти, кредити та позики.
- технологічна глобалізація: Швидкий обмін технологіями та інноваціями між країнами, що сприяє підвищенню продуктивності та конкурентоспроможності.

Таблиця 1.1 – Позитивні та негативні аспекти впливу глобалізації

Вплив глобалізації на економіку	
Позитивні аспекти	Негативні аспекти
Економічне зростання: Підвищення рівня ВВП за рахунок збільшення обсягів торгівлі та інвестицій.	Економічна нерівність: Збільшення розриву між багатими та бідними країнами.
Підвищення продуктивності: Завдяки трансферу технологій і кращому використанню ресурсів.	Вразливість до зовнішніх шоків: Зростання взаємозалежності між країнами робить їх економіки більш вразливими до глобальних фінансових криз.
Посилення конкуренції: Глобалізація стимулює конкуренцію, що призводить до зниження цін і підвищення якості продукції.	Втрата культурної ідентичності: Поширення глобальної культури може призвести до втрати національних традицій та звичаїв.

Глобалізація впливає на різні сфери діяльності, включаючи економіку, культуру, політику, технології та соціальні відносини. Ось деякі з основних сфер, які відчувають цей вплив:

1. Економіка: Глобалізація сприяє зростанню світової торгівлі, інтеграції фінансових ринків та поширенню міжнародних інвестицій. Це може призвести до збільшення економічного зростання та підвищення рівня життя в багатьох країнах, але також може призвести до економічних криз і збільшення економічної нерівності [12].
2. Культура: Призводить до культурного збагачення та більшого розуміння та толерантності між різними культурами, але також може викликати загрозу культурній різноманітності та уніфікації культурних виявів.

Коли культури взаємодіють і обмінюються ідеями, практиками та традиціями, виникають нові культурні форми, які поєднують елементи різних суспільств, а також місцеві традиції та звичаї замінюються глобалізованими, стандартизованими нормами [26].

3. Політика: Глобалізація створює нові форми політичного впливу, такі як міжнародні організації, міжнародні договори та глобальні регуляторні стандарти. Це може призвести до посилення міжнародного співробітництва та розвитку глобального управління, але також може створити проблеми з демократією та суверенітетом держав [15].
4. Технології: Глобалізація сприяє поширенню технологій та інновацій, таких як інформаційні технології, телекомунікації та біотехнології. Це може прискорити економічний розвиток та поліпшити якість життя, але також може призвести до проблем, таких як технологічна безробітниця та загрози приватності [16].
5. Соціальні відносини: Глобалізація може вплинути на соціальні відносини, включаючи сімейну структуру, статус жінок, міграцію та міжнародний розвиток. Вона може призвести до зміни соціальних цінностей та норм, а також до збільшення міжкультурного розуміння та взаємодії [14]. Ці сфери діяльності взаємодіють між собою, і вплив глобалізації може мати різні наслідки для різних країн та груп населення [27].

Отже, глобалізація може призвести до економічної нерівності, втрати культурної ідентичності та вразливості до зовнішніх шоків. Для ефективної участі в глобалізованому світі країнам необхідно адаптувати свої економічні, культурні та політичні системи до нових викликів та можливостей, які створює цей процес.

2 АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ

2.1 Сучасний стан та тенденції розвитку національного ринку банківських послуг в Україні

Сучасний ринок банківських послуг в Україні знаходиться на стадії активного розвитку і трансформації. В останні роки, особливо під час війни, він характеризувався значними змінами та викликами, що впливають на функціонування банківської системи. Аналіз поточного стану і тенденцій розвитку національного ринку банківських послуг дуже важливий для розуміння його перспектив і визначення напрямку подальшого розвитку [36].

Проаналізувавши основні показники банківського сектора України за останні 5 років, та особливо в умовах війни (2018-2022) у таблиці 2.1 можна зробити наступні висновки [29].

Таблиця 2.1 – Характеристика основних показників національного ринку банківських послуг в Україні за 2018-2022 роки

Рік	Кількість банків	Банки з іноземним капіталом	Загальні активи (млн грн)	Кредити (млн грн)
2018	82	39	1 856 859	494 775
2019	77	37	1 913 506	491 107
2020	75	35	2 033 103	523 251
2021	73	33	2 206 650	583 049
2022	71	33	2 343 615	609 298

Кількість банків зменшилася з 82 у 2018 році до 71 у 2022 році. В умовах війни цей показник може свідчити про закриття деяких банків через економічні труднощі та невизначеність.

Банки з іноземним капіталом також зменшилися з 39 у 2018 році до 33 у 2022 році. Війна могла призвести до відтоку іноземного капіталу з країни через високі ризики і нестабільність [30].

Загальні активи зросли з 1,856,859 млн грн у 2018 році до 2,343,615 млн грн у 2022 році, що може свідчити про стійкість банківського сектора, незважаючи на виклики війни.

Кредити також зросли з 494,775 млн грн у 2018 році до 609,298 млн грн у 2022 році. Проте варто звернути увагу на те, що зростання кредитного портфеля в умовах війни може супроводжуватися підвищенням рівня проблемних кредитів.

Також слід проаналізувати динаміку показників в умовах війни:

1. Зменшення кількості банків може бути обумовлене як економічними факторами, так і безпосереднім впливом військових дій на інфраструктуру та фінансову стійкість банківських установ.

2. Відтік іноземного капіталу може бути обумовлений підвищеними ризиками та невизначеністю, пов'язаними з війною, що змушує іноземних інвесторів переоцінювати свої вкладення в українські банки.

3. Зростання активів може свідчити про збільшення підтримки з боку Національного банку України, а також про активні дії банків щодо залучення нових коштів і утримання ліквідності в умовах кризи.

4. Зростання кредитного портфеля може свідчити про потребу економіки у фінансуванні навіть в умовах війни. Однак, підвищений рівень невизначеності та ризиків може негативно вплинути на якість кредитного портфеля [31].

Війна, яка розпочалася у 2022 році, суттєво вплинула на банківський сектор України. Незважаючи на ці виклики, банки змогли зберегти свою стійкість завдяки активним заходам підтримки з боку Національного банку України. Основні виклики для банків включали підтримання ліквідності та забезпечення стабільної роботи в умовах військових дій. Введення регуляторних послаблень, забезпечення безперебійної роботи платіжних систем та надання кредитів рефінансування були ключовими заходами для підтримки фінансової стабільності.

2.2 Ідентифікація основних напрямів впливу процесу глобалізації на банківський сектор

Процес глобалізації глибоко вплинув на розвиток банківської індустрії та приніс нові можливості та виклики для банківських установ у всьому світі. Глобалізація сприяла посиленню міжнародної конкуренції, впровадженню передових технологій і стандартизації нормативних вимог, змушуючи банки коригувати свої стратегії. В Україні цей процес виражається у змінах структури банківського ринку, загостренні міжнародної банківської конкуренції та впровадженні новітніх технологій. Крім того, вимагає адаптації до міжнародних фінансових стандартів та ефективного управління ризиками, пов'язаними з інтеграцією у світову фінансову систему.

Розглянемо напрями впливу глобалізації в Україні на рисунку 2.1:

Рисунок 2.1. – Основні напрями впливу глобалізації в Україні на банківський сектор

1. Технології та інновації.

Інновація розглядається як фінансування нових технологій, нових методів управління та організації праці, що охоплюють конкретні підприємства і цілі галузі. Це комплексний процес створення, розповсюдження та використання інновацій та нових продуктів і технологій для задоволення потреб споживачів. У банківській сфері цей підхід застосовується для створення більш сприятливих умов для своїх клієнтів. Інновації в банківській справі – це нові технології, продукти та послуги, що впроваджуються на фінансових ринках [32].

Прикладами застосування могут бути мобільний банкінг – це зручний і сучасний інструмент, який вже доступний практично у всіх банках [40]. Провідні українські банки активно розвивають мобільні додатки, що дозволяють клієнтам здійснювати фінансові операції, управляти рахунками та отримувати консультації в режимі реального часу. Дані функції можна згрупувати за трьома напрямками, а саме клієнтські зручності, безпека та диджитал. Перший блок поєднує в собі різноманітні функції, які дозволяють виконувати не лише базові операції на смартфоні, а й більш складні банківські операції (оформлення кредитів, відкриття депозитів тощо). По-друге, це засоби захисту облікових записів. Третій – про складні операції без відвідування відділення банку [29].

FinTech компанії – це асоціація, метою якої є сприяння розвитку вітчизняного ринку фінансових технологій, створення сильної Фінтех-екосистеми та підвищення доступності фінансових послуг в Україні [23].

Прикладом фінтех-стартапів та компаній є :

– Moneyveo: Сервіс мікропозик для фізичних осіб, який дозволяє швидко отримати гроші онлайн без складних умов та довгих очікувань.

– Monobank: Мобільний банк, який пропонує широкий спектр фінансових послуг через свій додаток, включаючи кредитування, депозити, платіжні картки та інше.

– Portmone.com: Платіжна система, яка надає послуги онлайн-платежів, включаючи комунальні платежі, мобільний зв'язок, Інтернет, послуги телебачення та інше.

2. Регулювання та комплаєнс

– гармонізація регуляторних стандартів: Глобалізація сприяє гармонізації регуляторних стандартів в Україні з міжнародними вимогами, що дозволяє банкам легше працювати на глобальних ринках. Це включає виконання вимог Basel III та інших міжнародних стандартів .

– підвищення вимог до комплаєнсу: Збільшення вимог до дотримання міжнародних стандартів боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму є важливим аспектом глобалізації банківської діяльності в Україні [22].

3. Ризик – менеджмент

– управління валютними ризиками: Українські банки активно управляють валютними ризиками через коливання валютних курсів, що є наслідком міжнародних фінансових операцій та інвестицій .

– диверсифікація ризиків: Глобалізація дозволяє українським банкам диверсифікувати свої ризики, працюючи з клієнтами з різних країн та галузей. Також повинні впроваджувати ефективні системи управління ризиками для мінімізації негативного впливу цих ризиків на свою діяльність. Важливим є також управління репутаційними ризиками в умовах глобальної конкуренції.

4. Інтернаціоналізація банківської діяльності

Глобалізація сприяє розширенню географічних меж банківської діяльності. Банки прагнуть виходити на нові ринки, відкриваючи філії та дочірні компанії в інших країнах. Це дозволяє банкам збільшувати обсяги операцій, розширювати клієнтську базу та знижувати залежність від економічних умов однієї країни [37].

Прикладом цього може бути активна діяльність міжнародних банків в Україні, таких як Raiffeisen Bank International, OTP Bank, і UniCredit Group.

5. Соціальні та економічні виклики

Глобалізація принесла нові соціальні та економічні виклики банківській галузі, такі як фінансова доступність, доступ до банківських послуг для людей з низькими доходами та забезпечення стабільності під час економічної кризи. Банки повинні адаптувати свої стратегії, щоб подолати ці виклики та сприяти сталому розвитку економіки [25].

Отже, процес глобалізації глибоко вплинув на банківський сектор в Україні, змушуючи банки адаптуватися до нових умов та викликів. Завдяки глобалізації українські банки активно впроваджують інновації, такі як мобільний банкінг та фінтех-рішення, що підвищують зручність та доступність фінансових послуг. Водночас, гармонізація регуляторних стандартів з міжнародними вимогами дозволяє банкам легше працювати на глобальних ринках та підвищує вимоги до комплаєнсу. Глобалізація також сприяє диверсифікації ризиків та управлінню валютними ризиками, дозволяючи українським банкам зменшувати залежність від економічних умов однієї країни. В цілому, глобалізація відкриває нові можливості для інтернаціоналізації банківської діяльності, підтримуючи економічний розвиток та фінансову стабільність.

2.3 Пошук шляхів підвищення ефективності функціонування та розвитку вітчизняного ринку банківських послуг

В умовах глобалізації та стрімких змін у світовій економіці вітчизняний ринок банківських послуг потребує нових методів підвищення ефективності та сталого розвитку. Враховуючи сучасні виклики, необхідно визначити ключові напрями, які можуть сприяти підвищенню конкурентоспроможності та стабільності українського банківського сектору.

Нижче описані рекомендації можуть застосовувати для підвищення ефективності роботи:

1. Банківські установи:

– посилення фінансової стійкості: Забезпечити достатній рівень капіталізації та сформувати резерви для покриття можливих збитків. Це можна зробити через внутрішні фінансові механізми та співпрацю з НБУ.

– підтримка клієнтів та бізнесу: Розробити програми кредитних канікул та надання пільгових кредитів для підтримки клієнтів. Це допоможе зберегти клієнтську базу та сприятиме відновленню економіки.

– забезпечення безперервності роботи: Розробити плани безперервності бізнесу та впровадити технології для дистанційної роботи працівників.

– підтримка населення в умовах кризи: Надання консультацій та допомоги клієнтам, створення мобільних банківських відділень та онлайн-сервісів для забезпечення доступу до фінансових послуг.

2. Національний банк України :

– регулювання та нагляд: Розробити нормативні акти, які сприятимуть підвищенню фінансової стійкості банків та підтримці клієнтів у кризових умовах.

– моніторинг та оцінка: Постійно моніторити стан банківського сектора і впроваджувати коригуючі заходи.

3. Уряд України:

– фінансова підтримка: Надання державних гарантій для банківських програм підтримки бізнесу та населення.

– міжнародна співпраця: Організація співпраці з міжнародними фінансовими організаціями для отримання допомоги та фінансування.

4. Міжнародні фінансові організації:

– фінансова допомога: Надання фінансової допомоги та участь у програмах відновлення банківського сектора.

– технічна підтримка: Надання експертних консультацій та технічної допомоги для підвищення ефективності банківської діяльності.

5. Населення України:

– використання фінансових послуг: Скористатися програмами підтримки клієнтів, зокрема кредитними канікулами та онлайн-банкінгом.

– фінансова грамотність: Участь у освітніх програмах, спрямованих на підвищення фінансової грамотності [34].

В умовах війни безпосередньо для фахівців у сфері банківської діяльності наступні рекомендації:

1. Посилення фінансової стійкості

Забезпечення достатнього рівня капіталізації банків для протистояння потенційним втратам та ризикам, пов'язаним з війною.

Формування резервів для покриття можливих збитків, пов'язаних з економічними наслідками військових дій.

2. Підтримка клієнтів та бізнесу

Розробка та впровадження програм кредитних канікул для фізичних та юридичних осіб, які зазнали фінансових труднощів у зв'язку з війною.

Надання пільгових кредитів для малого та середнього бізнесу, який постраждав від військових дій, для підтримки економічної активності.

3. Забезпечення безперервності роботи

Розробка планів безперервності бізнесу та кризових сценаріїв для забезпечення стабільної роботи банків навіть у надзвичайних умовах.

Впровадження технологічних рішень для дистанційної роботи працівників банків, що дозволить зберегти операційну діяльність під час кризових ситуацій.

4. Підтримка населення в умовах кризи

Надання консультацій та допомоги клієнтам щодо управління фінансами в умовах війни, а також допомога у вирішенні проблем, пов'язаних з доступом до банківських послуг.

Забезпечення доступу до основних фінансових послуг у віддалених та постраждалих регіонах шляхом створення мобільних банківських відділень та онлайн-сервісі [40].

Впровадження комплексних заходів для підвищення ефективності функціонування та розвитку вітчизняного ринку банківських послуг є критично важливим у сучасних умовах. Застосування інноваційних технологій, поліпшення управління ризиками, зниження витрат та розширення спектру послуг сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності українських банків. Використання міжнародного досвіду та вдосконалення регуляторного середовища забезпечить стійкість та стабільність банківського сектора в умовах глобалізації. У контексті війни особливо важливо зосередитися на фінансовій стійкості, підтримці клієнтів і бізнесу, забезпеченні безперервності роботи та співпраці з міжнародними організаціями, що сприятиме швидшому відновленню та розвитку банківського сектора України.

ВИСНОВКИ

У ході дослідження на тему "Розвиток національного ринку банківських послуг в умовах глобалізації" були розглянуті основні теоретичні положення, оцінено сучасний стан банківського сектору України та визначено ключові тенденції його розвитку. На основі отриманих результатів було сформульовано низку практичних рекомендацій та пропозицій для подальшого зміцнення і розвитку національного ринку банківських послуг.

Ринок банківських послуг визначається і аналізується різними способами, що демонструють його складність і багатовимірність. З одного боку, вона відкриває нові можливості для розвитку та інновацій, а з іншого - ризик економічної нерівності, втрати культурної самобутності та вразливості перед зовнішніми потрясіннями. Для ефективної участі в глобалізованому світі країнам необхідно адаптувати свої економічні, культурні та політичні системи до нових викликів і можливостей, які створює цей процес.

Війна справила значний вплив на банківський сектор України. Незважаючи на ці труднощі, банку вдалося зберегти стабільність завдяки активним заходам підтримки з боку Національного банку України. Основним завданням для банків було підтримання ліквідності в умовах військових дій і забезпечення стабільної роботи. Забезпечення безперебійної роботи платіжних систем та надання кредитів рефінансування були важливими заходами з підтримки фінансової стабільності.

В результаті процес глобалізації глибоко торкнувся банківський сектор України, змусивши банки адаптуватися до нових умов і викликів. Завдяки глобалізації українські банки активно впроваджують нові інновації. Водночас гармонізація нормативних стандартів з міжнародними вимогами полегшує банкам роботу на світовому ринку та підвищує вимоги до дотримання вимог. Глобалізація також сприяє диверсифікації ризиків та управлінню валютними

ризиками, дозволяючи українським банкам знизити свою залежність від економічної ситуації в одній країні.

В цілому, глобалізація відкриває нові можливості для інтернаціоналізації банківської діяльності, підтримуючи економічний розвиток і фінансову стабільність. Впровадження комплексних заходів щодо підвищення ефективності функціонування та розвитку вітчизняного ринку банківських послуг має велике значення в сучасних умовах. Використання інноваційних технологій, вдосконалене управління ризиками, зниження витрат і розширення спектру послуг, що надаються сприяють підвищенню конкурентоспроможності українських банків. Використання міжнародного досвіду та вдосконалення нормативно-правової бази забезпечить стабільність банківського сектору в умовах глобалізації.

В умовах війни особливо важливо зосередитися на фінансовій стабільності, підтримці клієнтів та бізнесу, забезпеченні безперервності роботи та співпраці з міжнародними організаціями, які сприяють швидкому відновленню та розвитку українського банківського сектору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Banking - Meaning, Functions of Banks and Types of Banks in India. Groww. URL: <https://groww.in/banking> (date of access: 06.04.2024).
2. Banking System and Major Banks in Ukraine - ContactUkraine. ContactUkraine. URL: <https://www.contactukraine.com/banking/major-banks-in-ukraine> (date of access: 07.04.2024).
3. Basel Committee on Banking Supervision. Principles for the Sound Management of Operational Risk. Bank for International Settlements, 2011. 27 p.
4. Basic banking services. www.finanssivalvonta.fi. URL: <https://www.finanssivalvonta.fi/en/Consumer-protection/banking-services/basic-banking-services/> (date of access: 29.05.2024).
5. Beattie A. The Evolution of Banking Over Time. Investopedia. URL: <https://www.investopedia.com/articles/07/banking.asp#toc-the-end-of-an-era-the-birth-of-the-fed> (date of access: 07.04.2024).
6. Caprio. G., Levine. R. (2002). Corporate governance in finance: Concepts and international observations
7. Contributors to Wikimedia projects. Economic globalization - Wikipedia. Wikipedia, the free encyclopedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Economic_globalization (date of access: 30.05.2024).
8. Corporate governance principles for banks. Bank for International Settlements. URL: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d328.htm> (date of access: 17.04.2024).
9. Effects of Economic Globalization. Education | National Geographic Society. URL: <https://education.nationalgeographic.org/resource/effects-economic-globalization/> (date of access: 22.05.2024).

10. EU trade relations with Ukraine. Trade. URL: <https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/ukraine/> (date of access: 15.05.2024).
11. Globalisation - advantages \ disadvantages. University of Washington. URL: <https://uw.manifoldapp.org/read/economic-globalization/section/6ff1d809-b0a3-4aab-bc3d-fb89484af33d> (date of access: 28.04.2024).
12. Globalisation and health. Open Learning. URL: <https://www.open.edu/openlearn/society-politics-law/globalisation-and-health> (date of access: 27.05.2024).
13. Globalization and its impact on social relationships. International Scholars Journals. URL: <https://www.internationalscholarsjournals.com/articles/globalization-and-its-impact-on-social-relationships-97479.html> (date of access: 04.05.2024).
14. Globalization and Politics - Political Science - iResearchNet. Political Science Research - iResearchNet. URL: <https://political-science.iresearchnet.com/globalization-and-politics/> (date of access: 01.05.2024).
15. Globalization Helps Spread Knowledge and Technology Across Borders. URL: <https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2018/04/09/globalization-helps-spread-knowledge-and-technology-across-borders> (date of access: 02.05.2024).
16. Globalization: A Brief Overview. URL: <https://www.imf.org/external/np/exr/ib/2008/053008.htm> (date of access: 27.05.2024).
17. Hashemi-Pour C., Lutkevich B. What is Globalization: Pros, Cons, and History | Definition from TechTarget. CIO. URL: <https://www.techtarget.com/searchcio/definition/globalization> (date of access: 27.04.2024).

18. Mishkin F.S. "The Economics of Money, Banking, and Financial Markets." Pearson, 2012. 745 p.
19. Overview. World Bank. URL: <https://www.worldbank.org/en/country/ukraine/overview> (date of access: 29.05.2024).
20. Ukraine War. URL: <https://moderndiplomacy.eu/2023/08/04/ukraine-war-a-turning-point-for-globalization/> (дата звернення: 29.05.2024).
21. URL: https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https://bank.gov.ua/files/stat/NPL_AO_2024-05-01.xlsx&wdOrigin=BROWSELINK (дата звернення: 22.05.2024).
22. War in Ukraine - Impacts on the banking sector | Management Solutions. Professional Consulting Services | Management Solutions. URL: <https://www.managementsolutions.com/en/industries/financial-institutions/war-in-ukraine> (date of access: 22.05.2024).
23. What are payment services?. www.finanssivalvonta.fi. URL: <https://www.finanssivalvonta.fi/en/Consumer-protection/payment-services/> (date of access: 21.05.2024).
24. WTO | Research and Analysis - working paper: How does the regular work of WTO influence regional trade agreements?. World Trade Organization - Home page - Global trade. URL: https://www.wto.org/english/res_e/reser_e/ersd201806_e.htm (date of access: 28.05.2024).
25. Ziyani J. Globalization and its Impact on Cultural Identity: An Analysis. Medium. URL: <https://jihaneziyan.medium.com/globalization-and-its-impact-on-cultural-identity-an-analysis-9e531b22f66e> (date of access: 01.05.2024).
26. Банківська діяльність в Україні: принципи та правові форми. Реферат. Освіта.UA. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/bank/19875/> (дата звернення: 24.04.2024).

27. Банківська система та основні банки України. URL: <https://www.contactukraine.com/banking/major-banks-in-ukraine> (дата звернення: 30.05.2024).
28. Бегаль І. Рейтинг банківських додатків. Чи є конкуренти у моно? Чи зміг «Ошад» обійти «Райф» та ОТП? Яке місце у ТОП-10 посідає «Приват»? Дослідження асоціації ЄМА – Forbes.ua. Forbes.ua | Бізнес, мільярдери, новини, фінанси, інвестиції, компанії. URL: <https://forbes.ua/money/rejting-bankivskikh-dodatktiv-chi-e-konkurenti-u-mono-chi-zmig-oshchad-obiyti-rayf-ta-otp-yake-mistse-u-top-10-posidae-privat-doslidzhennya-asotsiatsii-ema-10052023-13576> (дата звернення: 23.05.2024).
29. Види фінансових послуг. Освітній проект «На Урок» для вчителів. URL: <https://naurok.com.ua/vidi-finansovih-poslug-191268.html> (дата звернення: 09.04.2024).
30. Економічна правда. Головні тенденції банківського ринку за 12 місяців війни. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/03/13/697976/> (дата звернення: 27.05.2024).
31. Єгоричева С.Б. Банківські інновації. Київ - 2010. 208 с
32. Клієнтоорієнтований банк – погляд з боку ІТ | Ареон Консалтинг. Ареон Консалтинг. URL: <https://areon.ua/crm-blogs/leschenko/bank-it> (дата звернення: 21.04.2024).
33. Мікросайти та мобільні застосунки. URL: https://events.bank.gov.ua/gmw2021/src/files/Lesson_Financial%20institutions_2021.pdf (дата звернення: 12.04.2024).
34. Статистика Національного банку. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/nbustatistic> (дата звернення: 28.05.2024).
35. Статистика фінансового сектору. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial> (дата звернення: 22.05.2024).

36. Сутність і роль глобалізації - Бібліотека BukLib.net. Головна - Бібліотека BukLib.net. URL: <https://buklib.net/books/33154/> (дата звернення: 27.04.2024).
37. Сутність транснаціональних банків. Реферат. Освіта.UA. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/bank/20774/> (дата звернення: 27.05.2024).
38. Українська асоціація фінтех та інноваційних компаній. Українська асоціація фінтех та інноваційних компаній. URL: <https://fintechua.org/> (дата звернення: 27.05.2024).
39. Український фінтех-каталог 2023: дослідження ринку фінансових технологій. Дія.Бізнес - Головна сторінка. URL: <https://business.dii.gov.ua/cases/iniciativi/ukrainskij-finteh-katalog-2023-doslidzenna-rinku-finansovih-tehnologij> (дата звернення: 24.05.2024).
40. Який мобільний банкінг обрати в Україні. URL: <https://gosta.media/biznes/yakuu-mobilnyu-bankinh-obraty-v-ukraini/> (дата звернення: 23.05.2024).